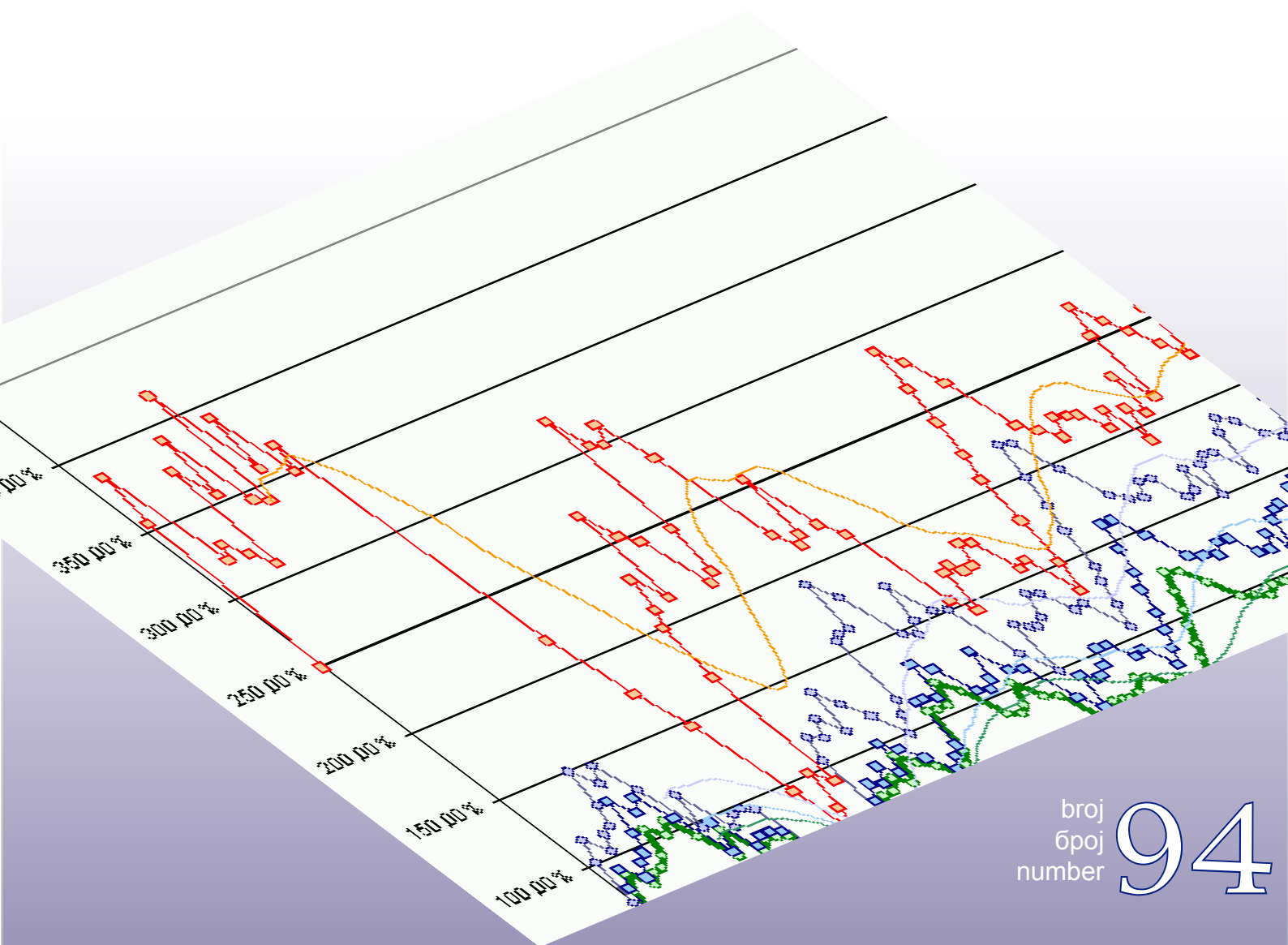

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

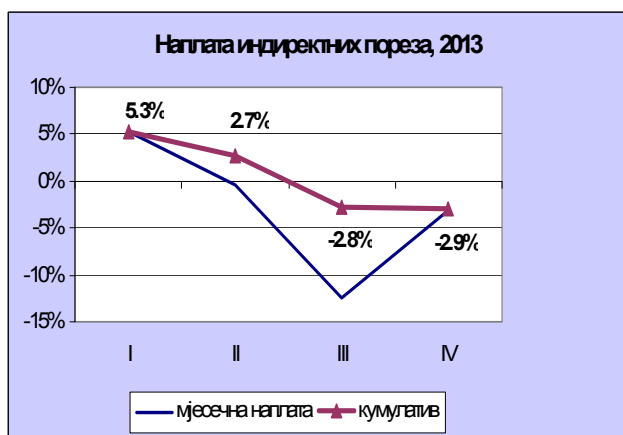
Oma Bilten

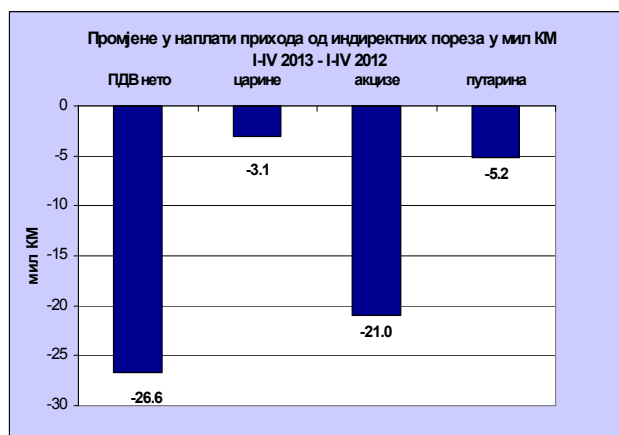
broj
број
number **94**

Уз овај број

Мјесец април је донио даље погоршање трендова у наплати прихода од индиректних пореза из првог квартала 2013. Према прелиминарном извјештају УИО по врстама прихода у мјесецу априлу је наплаћено више бруто прихода за 0,8%, али будући да су истовремено повећане исплате поврата за 24,4% у априлу је забиљежен пад нето прихода од 3,1%. Негативни трендови у наплати у априлу повећали су негативне ефекте кумулативне наплате у 2013. Иако је за четири мјесеца 2013. наплаћено бруто прихода 0,6% или 11 мил КМ више него у истом периоду 2012. повећане исплате поврата за чак 54,3 мил КМ укупну наплату су умањиле за 2,9% или 43,2 мил КМ (Графикон 1). Величину пада наплате у прва четири мјесеца 2013. показује компарација са претходним годинама. У односу на преткризну 2008.г. наплаћено је чак 90 мил КМ мање, а у односу на 2011.г. 32 мил КМ мање. У априлу је забиљежен пад наплате код свих главних врста прихода (Графикон 2). Потребно је нагласити да је наведено стање прелиминарно, те да се након коначног

Графикон 1

Графикон 2

усклађивања прихода за април могу очекивати бољи ефекти код ПДВ-а. Међутим, и поред тога пад кумулативних прихода од ПДВ-а и акциза од 2,8% и 5,5% је постао забрињавајући с обзиром да је већ протекла једна трећина фискалне године.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Пројекције прихода од индиректних пореза у периоду 2013-2016	2
Постојећи модел опорезивања дуванских прерађевина са фискалним посљедицама у БиХ и одабраним земљама Европе	14
Прелиминарни консолидовани извјештај: ЈР, институције БиХ, ентитети – 2013	22
Прелиминарни консолидовани извјештај: општа влада - 2013	23
Прелиминарни консолидовани извјештај: централна влада - 2013	24
Прелиминарни консолидовани извјештај: Институције БиХ, ентитети, БД - 2013	25
Прелиминарни консолидовани извјештај: општа влада - 2012	26
Прелиминарни консолидовани извјештај: централна влада - 2012	27
Прелиминарни консолидовани извјештај: Институције БиХ, ентитети, БД - 2012	28

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

Пројекције прихода од индиректних пореза у периоду 2013-2016

I. ПРЕТПОСТАВКЕ

Пројекције прихода од индиректних пореза за период од 2013. до 2016. године базиране су на следећим поставкама:

- a. Прогнозама макроекономских показатеља Дирекције за економско планирање (ДЕП) за поменути период,
- b. Политикама у подручју индиректних пореза које се односе на:
 - Укидање царина на увоз добара поријеклом из ЕУ у склопу посљедње фазе либерализације предвиђене Споразумом о стабилизацији и придруживању. Ефекти се испољавају само у 2013. години;
 - Примјену чл. 21 Закона о акцизама, који подразумијева континуирано усклађивање стопа акциза у БиХ са минималним стандардима у ЕУ. Пројекције укључују ефекте повећања посебне акцизе на дуван у 2013. години са 0,60 на 0,75 КМ по паковању, као и планираног континуираног повећања исте у 2014. и 2015. за 0,15 КМ по паковању цигарета.
- c. Текућим трендовима у наплати прихода од индиректних пореза.

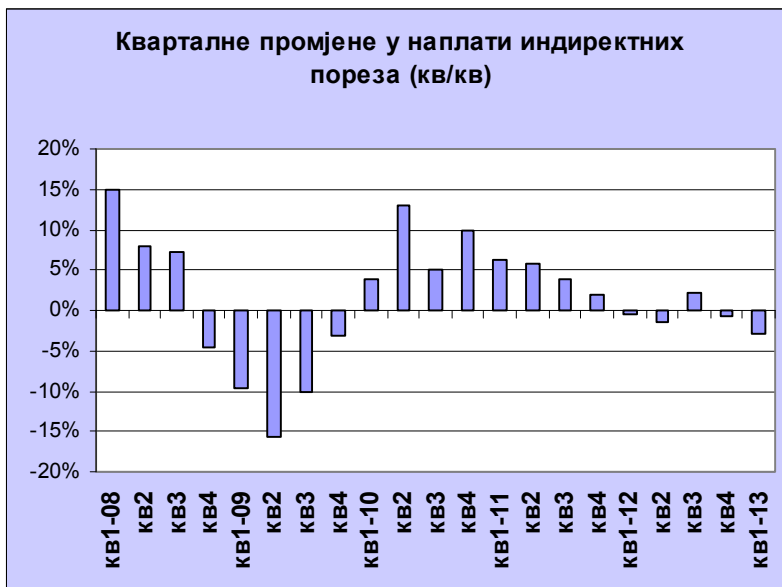
Основни сценарио пројекција укључује горе наведене претпоставке, а програмски укључује и процјену ефеката уласка Хрватске у ЕУ на приходе од индиректних пореза и процјену ефеката измјена Закона о акцизама у смислу увођења диференциране акцизе на пиво, чије усвајање се налази у процедури.

II. ТЕКУЋИ ТРЕНДОВИ НАПЛАТЕ

И поред позитивних трендова током године коначни ефекти наплате индиректних пореза у 2012.г. су били негативни због дјеловања више фактора. Уз ванредне и непредвиђене околности попут сњежног невремена у фебруару или ремонта Рафинерије крајем године, на наплату прихода од индиректних пореза у 2012. неповољно су утицали раст поврата ПДВ-а и дугова по основу ПДВ-а, промјене у структури потрошње деривата и злоупотребе код кориштења лож-уља, те супституција потрошње цигарета резаним дуваном.

Кретање наплате индиректних пореза у првом кварталу 2013. указује на продубљавање негативних трендова из 2012.г. у којој је само у трећем кварталу забиљежен позитиван нето раст (Графикон 1).

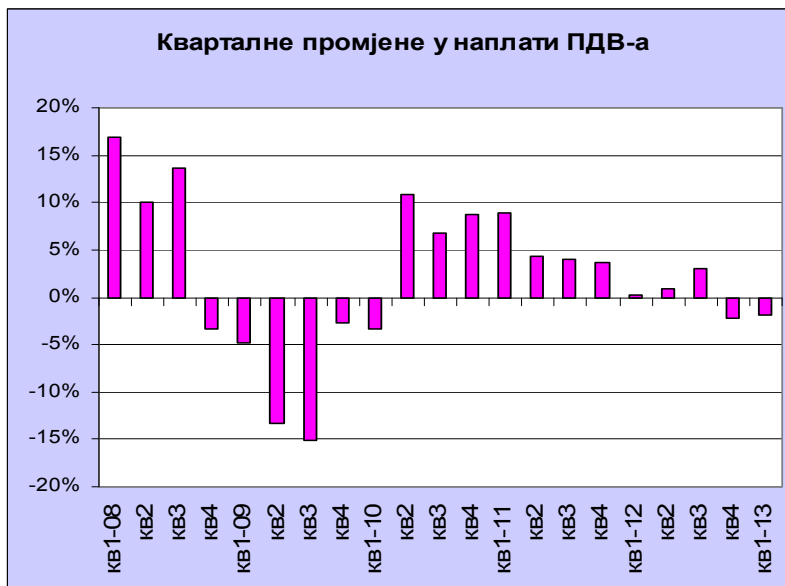
Према прелиминарном извјештају УИО по врстама прихода у марту 2013. наплаћено је, по одбитку поврата, 349,9 мил КМ или 12,4% мање него у истом мјесецу 2012. На нивоу квартала наплаћено је нето прихода у висини од 1,067 млрд КМ, што је за 2,8% мање него у истом кварталу 2012.г. У овај постотак је укључено је и сса 23,3 мил КМ наплаћених прихода који су остали неусклађени након повезивања уплата на ЈР са поднесеним пријавама/декларацијама у модулима ИТ система УИО. Иако је у прва два мјесеца 2013. забиљежен позитиван тренд у наплати, који је резултовао нето суфицитом од 19 мил КМ, изузетно лоша наплата прихода у марту не само да је то анулирала, већ је приходе довела у негативну зону од 30,8 мил КМ. Проблеми са одржавањем стабилног нивоа наплате могли су се назријети још у фебруару када је наплаћено прихода у истом износу као у фебруару 2012., иако је тада због сњежног невремена забиљежена екстремно ниска наплата прихода. Поред пада бруто прихода у марту негативни тренд је додатно погоршан и повећањем поврата индиректних пореза.

Графикон 1

ПДВ

Након раста прихода од ПДВ-а у јануару од 7,6%, у фебруару је забиљежено смањење нето наплаћеног ПДВ-а од 2,7%, да би у марту дошло до неочекиване ескалације и пада прихода од 17%. Премда се након усклађивања прихода може очекивати одређено побољшање, ипак је негативни тренд забрињавајући, с обзиром да је ПДВ доминантна врста индиректних пореза. Наплату ПДВ-а већ неколико година оптерећују растуће исплате поврата и дугови обвезника.

Графикон 2

Стопа издвајања из бруто ПДВ-а за исплату поврата у првом кварталу 2013. износила је 26,7%, с тим да је у фебруару стопа износила 28%, а у марту 27%. Посматрајући стопе

поврата у претходним годинама може се закључити да је дошло до наглог погоршања трендова. Поређење исплате поврата ПДВ-а у првом кварталу претходних година указује на раст поврата обвезницима и међународним пројектима. Номинално у првом кварталу 2013. је исплаћен највиши износ поврата од 2008.г.. У односу на прошлу годину раст поврата износи 18,2%. Енорман раст поврата у првом кварталу односи се на поврате међународним пројектима, 62,7%.

Од избијања глобалне економске кризе наплата прихода од ПДВ-а је оптерећена растућим дуговима по основу пријављеног, а неплаћеног ПДВ-а (Табела 1). Нето годишњи раст дуга у протекле три године креће се од 40 до 66 мил КМ. Након смањења дугова у јануару, већ у фебруару је забиљежено додатних 6 мил КМ дуга, тако да је стање дуга на дан 28.2.2013. износило 251,5 мил КМ. Укупни дугови, укључујући и разрезани дуг за обвезнике који су пропустили да поднесу ПДВ пријаве, износе 310 мил КМ.

Табела 1: Нето годишњи раст ПДВ дуга (мил КМ)

28.02.2009	28.02.2010	28.02.2011	28.02.2012	28.02.2013
14.1	39.9	49.5	66.5	56.1

Царине

У првом кварталу 2013.г. настављен је тренд смањења прихода од царина. Један од разлога је примјена завршне фазе либерализације увоза добара поријеклом из ЕУ у складу са Споразумом о стабилизацији и придруживању са ЕУ.

Акцизе и путарина

Наплата прихода од акциза у марту 2013. је у цјелини негативна, осим код акциза на домаће цигарете (Табела 2). До сада је пројектовани раст прихода од индиректних пореза зависио у великој мери од раста прихода од акциза на цигарете. Међутим, из године у годину нето ефекти повећања посебне акцизе на цигарете су све мањи услед драстичног пада опорезиве потрошње цигарета. Од 2009. до 2012. број издатих акцизних маркица је смањен за чак 22,6%. С друге стране евидентно је да расте потрошња неопорезивог резаног дувана илегално набављеног из увоза или произведеног у БиХ. У првом кварталу 2013. настављени су и неповољни трендови код наплате акциза на деривате нафте. Они су, углавном резултат смањења економске активности и потрошње грађана, те растуће супституције бензина са дизелом. Поред тога, због генералног ремонта Рафинерије крајем 2012. и почетком 2013. смањен је увоз нафте, а тиме и производња и промет деривата у прва два мјесеца.

Табела 2

	I - 2013 / I - 2012	II 2013/ II 2012	III 2013/ III 2012	I кв 2013/ I кв 2012
укупно дуван	12,4%	-15,0%	-9,7%	-2,7%
дуван увоз	18,1%	-12,4%	-20,7%	-4,3%
дуван домаћи	1,9%	-21,6%	24,6%	0,9%
деривати нафте	-6,2%	-7,5%	-8,4%	-7,3%
увозни	15,0%	-5,2%	-11,5%	-0,7%
домаћи	-27,9%	-10,6%	-3,8%	-15,5%
кава	-8,8%	-3,2%	-10,1%	-7,6%
алкохол, пиво, безалкохолна пића	-2,8%	17,1%	-12,2%	3,2%
путарина	-4,2%	-9,7%	-8,1%	-8,0%

ПРОЈЕКЦИЈЕ ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА (2013-2016), АПРИЛ 2013**ОСНОВНИ СЦЕНАРИО**

Врста прихода (нето)	у мил КМ						стопа раста			
	2012	2013	2014	2015	2016		2013	2014	2015	2016
ПДВ	3.162,8	3.203,4	3.267,8	3.385,3	3.523,6		1,3%	2,0%	3,6%	4,1%
Акцизе	1.299,2	1.294,3	1.314,1	1.337,4	1.370,1		-0,4%	1,5%	1,8%	2,4%
Царине	223,5	208,3	223,7	243,4	270,6		-6,8%	7,4%	8,8%	11,2%
Путарина	285,7	277,7	275,3	282,4	301,9		-2,8%	-0,9%	2,6%	6,9%
Остало	18,2	19,7	20,0	20,4	20,7		8,4%	1,7%	1,7%	1,7%
УКУПНО	4.989,4	5.003,3	5.100,9	5.268,8	5.487,0		0,3%	1,9%	3,3%	4,1%
Путарина (0,10 КМ/л)	-114,3	-111,1	-110,1	-113,0	-120,8		-2,8%	-0,9%	2,6%	6,9%
СРЕДСТВА ЗА РАСПОДЈЕЛУ	4.875,1	4.892,3	4.990,8	5.155,9	5.366,2		0,4%	2,0%	3,3%	4,1%

Табела 3.

III. ПРОЈЕКЦИЈЕ ПРИХОДА – ОСНОВНИ СЦЕНАРИО

Анализа текућих трендова у наплати појединих врста индиректних пореза указује да су пројекције макроекономских показатеља за 2013. годину више оптимистичне од тренда наплате прихода у првом кварталу. На нивоу цијеле године пројектоване су позитивне номиналне стопе раста БДП-а (1,9%) и потрошње (2,7%), а очекује се да ће и одговарајуће реалне стопе бити позитивне. Такође су пројектоване позитивне стопе раста увоза и извоза од 4,1% и 3,1% респективно. Оптимистичност у погледу наведених показатеља постепено расте у периоду након 2013. године, тако да стопа реалног раста БДП-а на крају посматраног периода (2016 г.) достиже 4,2%.

Основни сценарио пројекција прихода од индиректних пореза приказан је у Табели 3.

2013

Процјењује се да ће до краја године 2013. бити наплаћено 5.003,3 мил КМ прихода од индиректних пореза, што је за 0,3% више од наплате из претходне године. Упркос пројекцији значајне стопе раста потрошње на нивоу 2013. године од 2,7%, те позитивних кретања бруто прихода на почетку године, због тренда снажног раста ПДВ поврата пројектована стопа раста нето прихода од ПДВ-а је знатно нижа од раста потрошње и износи 1,3%. Иако је дошло до раста пореског оптерећења дувана, за 2013. годину је пројектована негативна стопа кретања укупних акциза (-0,4%), како због процјене оскудних ефеката, тако и због очекиваног пада осталих прихода од акциза. Слична је ситуација код прихода од путарине, за које се такође предвиђа пад у овој години (-2,8%). Упркос тренду раста увоза на почетку 2013. године и значајној пројектованој стопи раста на нивоу цијеле (4,1%), очекује се пад прихода од царина у 2013. години од 6,8%. Будући да је ово задња година прелазног периода смањења царина поријеклом из ЕУ, очекује се да ће негативни тренд прихода од царина бити заустављен на крају године.

2014-2016

Имајући у виду бројне факторе, а првенствено пројекције макроекономских показатеља, ефекте раста стопе опорезивања дувана, као и заустављање негативних ефеката на приходе од царина због истека прелазног периода смањења царинских стопа на увезену робу поријеклом из ЕУ, у наредним годинама очекују се све веће стопе раста прихода. Тако је у 2014. години пројектована стопа раста у износу од 1,9%, у 2015. години од 3,3%, а у 2016. години од 4,1%.

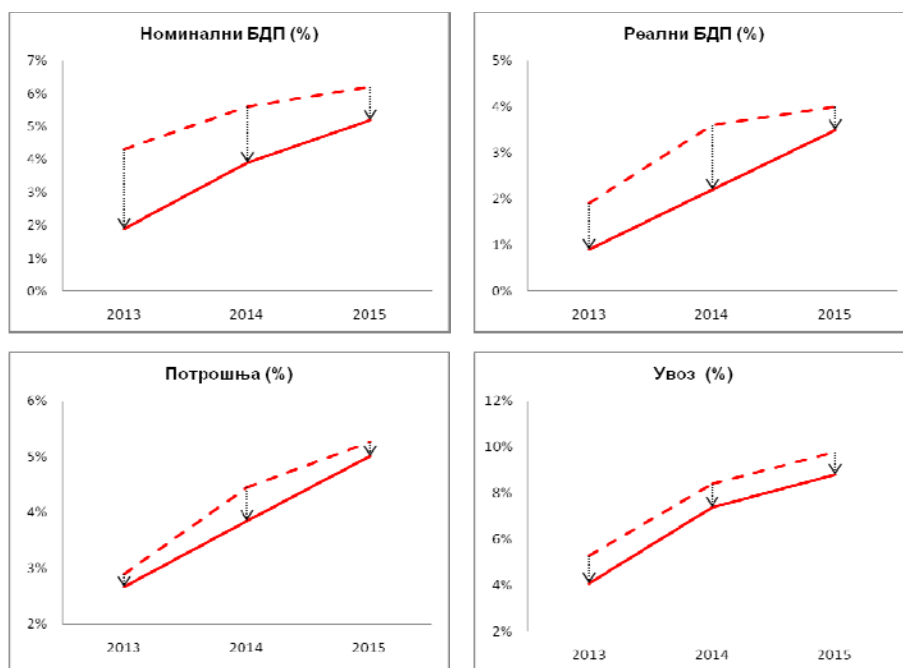
Разлике у односу на пројекције из октобра 2012. године

Ревидирање пројекција из октобра прошле године извршено је наниже у свим годинама наредног средњорочног периода. Чак је и остварење у 2012. години било испод пројекција. Треба имати на уму да је стопа раста кумулативне наплате у октобру 2012. била већа од пројектоване стопе на нивоу године (Табела 4). С обзиром на нижу основицу за поређење због укидања царинског евидентирања у задњем кварталу претходне године, за очекивати је било да до краја 2012. г. наплата буде још већа. Неочекивано с обзиром на традиционалну схему наплате, мјесец децембар је донио преокрет, који не само да је анулирао до тада остварене позитивне ефекте него је приходе довео у негативну зону.

	Пројекције за 2012, октобар 2012	Извршење I-X 2012	Извршење I-XI 2012	Извршење I-XII 2012
укупно	0.60%	0.97%	0.40%	-0.20%
ПДВ	1.20%	2.44%	1.18%	0.52%
акцизе укупно	3.60%	3.12%	3.59%	2.90%
акцизе цигарете	7.68%	6.80%	7.64%	5.87%

Табела 4

Пад прихода у децембру 2012. последица је (i) снажног пада увоза у децембру 2012. од 17,9% у односу на исти мјесец 2011 и (ii) смањења повлачења акцизних маркица за цигарете, као резултат пословних политика компанија уочи новог повећања акциза од 1.1.2013. Тако је остварени пад увоза на нивоу 2012. године био већи од пројекција ДЕП-а из септембра, на којој су пројекције прихода биле засноване. Анализом увоза минералних горива у децембру по главним трговачким партнерима уочава се снажан пад увоза минералних горива из Русије. Узрок за смањење увоза нафте био је генерални ремонт Рафинерије у Броду, који је за разлику од претходних година у којима је вршен у прољеће, у 2012. помјерен за новембар и децембар. Наведени фактори су донијели негативне ефекте на приходе у децембру, посебно на ПДВ и акцизе, а резултовали су остварењем прихода испод пројекција у износу од 35,1 мил КМ.

Графикон 3

Ако направимо компарацију актуелних пројекција макроекономских индикатора (ДЕП) са оним из септембра прошле године, видјећемо да су стопе раста основних макроекономских показатеља значајно снижене, укључујући чак и оне за 2012. годину. За 2012. годину су кориговане стопе раста номиналног и реалног БДП-а (1 и 0,6 п.п. респективно), као и стопе раста потрошње и увоза.

Корекције наведених индикатора извршене су наниже и у свим наредним годинама, што је приказано у Графикону 3. Црвеном испрекиданом линијом приказане су пројекције из

септембра прошле године, док су актуелне пројекције приказане пуном линијом. Види се да су најзначајније корекције биле на стопама раста бруто друштвеног производа.

Имајући у виду текуће трендове у наплати прихода, као и чињеницу да су се пројекције прихода од индиректних пореза из октобра 2012 заснивале на коригованим септембарским ДЕП-овим пројекцијама макроекономских индикатора, пројекције прихода за период 2013-2015 су значајно снижене (Табела 5).

Табела 5: Разлика између пројекција из октобра 2012. и пројекција из априла 2013

	Врста прихода (нето)	2012	2013	2014	2015
I	ПДВ	-23,3	-65,3	-142,0	-202,1
II	Акцизе	-8,4	-49,8	-69,4	-82,4
III	Царине	2,1	8,6	7,2	5,7
IV	Путарина	1,9	-7,0	-14,3	-16,0
V	Остало	-7,4	-5,9	-5,6	-5,2
VI	УКУПНО	-35,1	-119,3	-224,0	-299,9
VII	Путарина (0,10 КМ/л)	-0,8	2,8	5,7	6,4
VIII	СРЕДСТВА ЗА РАСПОДЈЕЛУ	-35,9	-116,6	-218,3	-293,5

Пројекције за 2013. годину снижене су за 119,3 мил КМ. Као и у случају остварења за 2012. годину, највеће корекције односе се на приходе од ПДВ-а (-65,3 мил КМ) и акциза (-49,8 КМ). Осим снижавања основице из 2012. године смањењу пројекција допринијели су бројни фактори. Због смањења пројекција основних макроекономских индикатора (Графикон 3) и неповољног тренда раста и дугова од пореских обвезника, наниже су кориговане пројекције бруто ПДВ-а. Са друге стране, пројекције износа исплаћених поврата су повећане, због неповољних трендова који су наступили у првом кварталу 2013.године. Због пада потрошње деривата и неповољних трендова наплате акциза на нафту и путарине, извршене су корекције и ових прихода, иако је извршење у 2012. години било изнад пројекција из октобра. Значајна корекција извршена је и на акцизама на дуван, због снажног пада опорезиве потрошње, што је опширније образложено у прилогу о пројекцијама акциза на цигарете.

Прилог: Пројекције прихода од акциза на цигарете

Повећање пореског оптерећења цигарета у првим годинама примјене новог Закона донијело је снажан пораст прихода од акциза, у 2009.г. 85 мил КМ, а у 2010.г. 167 мил КМ. Континуирани пораст акцизног оптерећења, који повлачи и раст ПДВ-а у цијени, очекивано је донио снажан пораст малопродајних цијена и пад потрошње. Посматрајући стање у 2012. у односу на 2009.г. може се закључити да је обим регуларног тржишта цигарета у три године смањен за чак 22%.

Табела 6 Ефекти повећања посебне акцизе на цигарете

	приходи од акциза (мил КМ)		раст прихода	пад потрошње
	наплаћени приходи	пораст прихода		
2008	364			
2009	449	85	23%	
2010	616	167	37%	-4.4%
2011	716	100	16%	-7.8%
2012	758	42	6%	-12.2%

Већи пад опорезиве потрошње цигарета у 2011. од пројектованог био је сигнал јачања пореске евазије и ширења црног тржишта цигарета у БиХ. Осим повећања пореског терета пораст пореске евазије је резултат и константног ширења јаза у опорезивању цигарета и супститута - резаног дувана. Континуирано повећање разлике у пореском оптерећењу између цигарета и супститута даје снажан потицај кориштењу мање опорезованог резаног дувана умјесто цигарета, али и кријумчарењу цигарета из држава са мањим акцизним оптерећењем, шверцу дувана и нелегалној домаћој производњи цигарета.

Одјељење је, водећи се искуствима чланица ЕУ које су спроводиле процес хармонизације стопа акциза са стандардима ЕУ, средњорочне пројекције за период 2010-2012 базирало на високој цјеновној нееластичности потрошње цигарета и годишњем паду потрошње од 5%. Приликом израде априлских пројекција у 2012.г. смањење потрошње цигарета пројектовано је на нивоу од 7% годишње. Испољени негативни трендови у наплати прихода од акциза у току 2012.г. су захтијевали ревидирање пројекција наплате, тако да је у октобру 2012.г. Одјељење израдило нове пројекције на бази годишњег смањења потрошње од 10%. Будући да је опорезива потрошња цигарета у 2012.г. пала за 12,2% у односу на 2011, а у првом кварталу 2013.г. 15,5% у односу на први квартал 2012., потребно је приступити ревизији претпоставки које су кориштене за пројекције.

Даље кретање прихода од акциза на цигарете зависи од корака које ће фискалне власти и оперативни органи и институције предузети на сузбијању пореске евазије. Због ширине импликација сет мјера на сузбијању пореске евазије и дисторзија на тржишту цигарета требао би симултано укључити сљедеће:

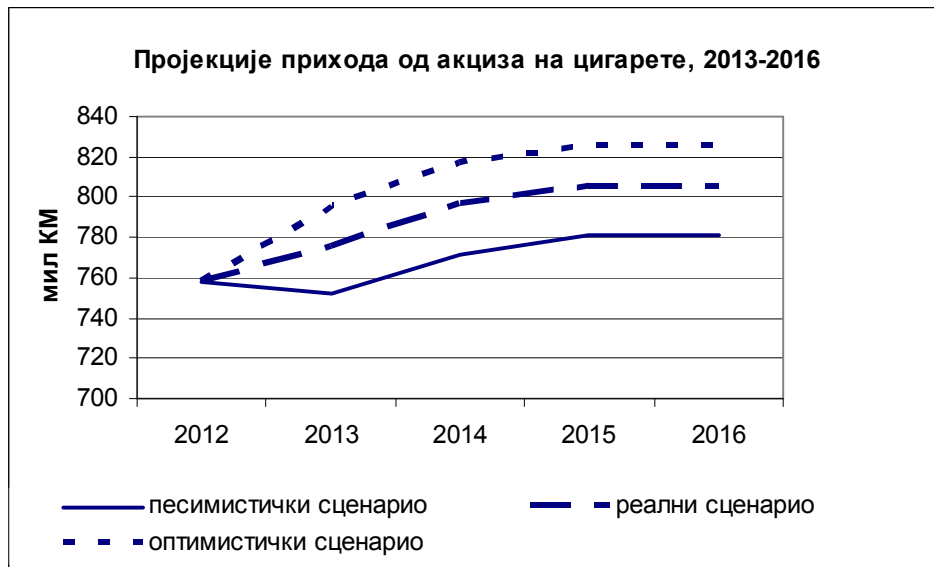
- **измјену политике акциза у подручју опорезивања резаног дувана и осталих дуванских прерађевина** у правцу затварања јаза у пореском оптерећењу између цигарета и супститута. Измјене би требале укључити (i) утврђивање адекватне стопе акцизе на све остале дуванске прерађевине у складу са постојећим пореским оптерећењем цигарета и (ii) прописивање годишњег повећања акцизе на остале дуванске прерађевине које ће пратити раст пореског оптерећења цигарета с коначним циљем усклађивања са стандардима ЕУ;
- **опсежне оперативне мјере** на сузбијању канала за шверц цигарета, резаног дувана, неопорезиве продаје дувана (преко интернет портала, на тржницама) и нелегалне домаће производње и продаје цигарета;
- **стимулисање откупа домаћег дувана** у циљу елиминације нелегалне продаје дувана и нелегалне производње цигарета у земљи.

Одјељење очекује да би ефикасним спровођењем горе наведеног сета мјера било могуће вратити приходе од акциза на ниво априлских пројекција из 2012.године. Треба имати у виду да је због сложености процедуре за усвајање измјена Закона о акцизима потребно одређено вријеме, те се позитивни ефекти у подручју акцизне политике у најбољем случају могу очекивати у другој половини 2013. или тек од 1.1.2014.г. Међутим, оперативне мјере институција БиХ и ентитета на пресјецању канала шверца и нелегалне производње могле би релативно брзо донијети потребне ефекте.

Зависно од темпа спровођења наведених мјера у току 2013. Одјељење је развило три сценарија за наплату прихода од акциза на дуванске производе у 2013.години (Графикон 4) :

- Песимистички сценарио подразумијева *status quo* у акцизној политици и оперативним мјерама у 2013. Очекује се да би одлагање спровођења ефикасних мјера на сузбијању пореске евазије могло довести до наставка негативних трендова из првог квартала 2013, што би смањило наплату прихода од акциза у 2013.г. у односу на 2012.г. за 0,8%.

- Средњи сценарио заснива се на претпоставци да ће се оперативним мјерама у току 2013.године опорезива потрошња цигарета вратити у оквиру 2012.г., што би осигурало раст прихода од 2,3%.
- Оптимистички сценарио, поред оперативних мјера, подразумијева и измјену акцизне политике у току 2013.г., што би требало резултовати већом опорезивом потрошњом у односу на 2012. и растом прихода од акциза од 4,9% у 2013.

Графикон 4

Пројекције за период 2014-2015 базирају се порасту стопе акцизе због наставка хармонизације стопе посебне акцизе 1.1.2014. и 1.1.2015. Планирано повећање стопа акциза неминовно ће довести до даље ерозије потрошње и јачања црног тржишта. Да би се негативни ефекти ублажили потребно је измјене Закона усвојити до краја 2013. Средњи и оптимистички сценарио полазе од претпоставке да ће измјене Закона бити у примјени од 1.1.2014., што би, уз континуирано спровођење ефикасних мјера, требало ублажити негативне ефекте наставка хармонизације акциза и довести до минималног раста прихода у 2014. и 2015. од 2,7% и 1,1% респективно. Према процјенама процес хармонизације стопа посебне акцизе, уколико се у међувремену не измијени Закон у том дијелу, биће окончан у 2015.г., тако да се за 2016.г. планира задржавање истог нивоа потрошње цигарета и прихода из 2015.г.

IV. РИЗИЦИ ПО ПРОЈЕКЦИЈЕ

С обзиром на основне поставке пројекција индиректних пореза и укупне економске услове у БиХ и у свијету остварење пројектованог нивоа прихода од индиректних пореза у периоду 2013-2016 је подложно сљедећим ризицима:

- (i) Пројекције прихода од индиректних пореза уско су везане за пројекције макроекономских показатеља које је израдила Дирекција за економско планирање. Свако одступање ових параметара од пројектованих вриједности представља ризик за пројекције прихода;

- (ii) Успоравање економског опоравка главних извозних партнера БиХ (ЕУ, земље СЕФТА) повећава ниво ризика за остварење макроекономских пројекција, а тиме и пројекција прихода од индиректних пореза у цјелини;
- (iii) Континуирано повећање стопе посебне акцизе на цигарете у циљу достизања минималних стандарда ЕУ постаје контрапродуктивно без ефикасних политичких и оперативних мјера усмјерених на затварање јаза у пореском оптерећењу цигарета и резаног дувана и сузбијање пореске евазије, нелегалног увоза дувана и нелегалне производње цигарета. Сличне дисторзије прихода и тржишта у наредним годинама може изазвати и најављено увођење диференциране акцизе на пиво;
- (iv) Евентуалне измјене политика у подручју индиректних пореза, нпр. у смислу диференцираних стопа ПДВ-а, значајно повећања стандардне стопе, додатног диференцирања код акциза на деривате нафте („плави дизел“ и сл.), поред фискалних губитака и макроекономских импликација, могу дестабилизovati постојећи систем ПДВ-а и наплату прихода, умањити ефикасност рада УИО, оптеретити пословне субјекте и значајно повећати ризик од превара.

V. ПРОГРАМСКИ СЦЕНАРИО

Програмски сценарио прихода од индиректних пореза укључује:

- процјене ефеката уласка Хрватске у ЕУ на приходе од индиректних пореза
- процјене ефеката увођења диференциране стопе акцизе на пиво.

Пројекције прихода према овом сценарију представљене су у Табели 7.

Ефекти уласка Хрватске у ЕУ

Будући да није могуће поуздано предвидјети реакције произвођача / увозника добара из Хрватске и потрошача у земљи за потребе израде ревидираних пројекција за период 2012-2014 у октобру 2012.г. развијено је више варијанти програмског сценарија¹. Израчун ефеката увођења царина на цигарете произведене у Хрватској се темељи на подацима о броју акцизних маркица издатих за цигарете из Хрватске у првом полугодишту 2012..г., док је израчун ефеката увођења царина на одређена добра поријеклом из Хрватске извршен на бази података о увозу из 2011.године. Израчун је извршен примјеном царинских тарифа из анекса Споразума са ЕУ.

За потребе пројекција прихода за период 2013-2016 поновно је извршена процјена ефеката уласка Хрватске у ЕУ на приходе од индиректних пореза. Израчун ефеката увођења царина на цигарете произведене у Хрватској се темељи на подацима о броју акцизних маркица издатих за цигарете из Хрватске у 2012.г. и првом кварталу 2013., док је израчун ефеката увођења царина на одређена добра поријеклом из Хрватске извршен на бази података о увозу из 2012.године. За израчун су кориштене стопе из Царинске тарифе за 2013.г.

Према подацима УИО из првог квартала 2013. пад потрошње цигарета из Хрватске износи чак 26% у односу на исти квартал 2012, што је далеко више од пада потрошње цигарета у БиХ у првом кварталу од 15,5%. Такав тренд указује на смањење удјела цигарета из Хрватске на тржишту БиХ у првом кварталу 2013. Уколико се такав тренд настави и у осталом дијелу 2013. године очекивани додатни приходи од царине биће анулирани губицима на акцизи због пада количине цигарета. Евентуалним побољшањем трендова у наставаку 2013., као резултат спровођења мјера против евазије и шверца резаног дувана, донијело би очекиване додатне приходе од царина у распону од 3,5 до 5 мил КМ и минималан пораст акциза као резултат

¹ Више: http://www.oma.uino.gov.ba/publikacije/Procjena_sr.pdf

укључивања царине у основицу за обрачун *ad valorem* акцизе. Према процјенама ефеката везаних за остале производе у 2013.г. се може очекивати око 17 мил КМ додатних царинских прихода. У периоду 2014-2016 према макроекономским пројекцијама ДЕП-а се очекује пораст увоза. С обзиром да је код израчуна ефеката за 2013. претпостављен пад увоза добара из Хрватске погођених новим царинским режимом у висини од 10% Одјељење очекује да би очекивани раст увоза до 2016. требао увоз тих добара из Хрватске вратити на ниво из 2012.г.

Ефекти увођења диференциране стопе акцизе на пиво

Управни одбор УИО је у марту 2013. подржао иницијативу за увођење диференциране стопе акцизе на пиво. Према приједлогу УО УИО поред постојеће акцизе у износу од 0,20 КМ/л уводи се виша стопа акцизе у висини од 0,25 КМ за обвезнике чија годишња производња премашује 400,000 хл.

Потребно је нагласити да увођење диференцираних стопа пореза на потрошњу увијек представља потицај за:

- (i) већу потрошњу мање опорезованих добара и
- (ii) пораст пореских превара у смислу шверца, кријумчарења или других превара код потрошње више опорезованих добара.

При томе, ризик злоупотреба расте са растом јаза у опорезивању. Потребно је имати у виду да би шверц и кријумчарење изазивало губитак 100% прихода од акциза који су се убирали до измјене политика, као и 17% ПДВ из малопродајне цијене.

Будући да се нацрт измјена Закона о акцизама налази у једној од етапа сложене процедуре усвајања прописа из подручја индиректних пореза нису позната прецизна правила квалификовања обвезника за примјену ниже стопе акцизе. Уколико се преузму ригорозна правила концепта „мале независне пиваре“, који је прописан директивама ЕУ, и пракса чланица које имају диференцирану акцизу на пиво у својим пореским системима могуће је очекивати ситуацију да ће само домаће пиваре у БиХ задовољити задате критерије за примјену ниже стопе од 0,20 КМ/л, док већина увоза отпада на реномиране свјетске брендове великих пиварских корпорација. Полазећи од те претпоставке увођење диференциране акцизе на пиво може бити потицај на супституцију потрошње увозних пива домаћим брендovima.

Одјељење је израдило неколико сценарија за пројекције прихода од акциза на пиво у 2013 и наредним годинама, зависно од процента супституције потрошње увозног, више опорезованог пива, потрошњом домаћег, мање опорезованог пива. Међутим, ефекат супституције на висину прихода од акциза не може бити значајан, јер се удио домаћег пива у структури укупне потрошње посљедњих година креће од 35 до 37%, што представља мали пондер у смислу утицаја на укупно наплаћене приходе од акциза.

С обзиром да се у најбољем случају усвајање измјена Закона о акцизама везано за диференцирано опорезивање пива може очекивати у другој половини 2013.г. очекивани ефекти увођења диференцираних стопа акцизе се распростиру у двије године, тј. у другом полугодишту 2013 и у првом полугодишту 2014.

Према конзервативном сценарију, који предвиђа прерасподјелу потрошње пива на начин да се потрошња увозног пива смањи за 10% годишње, а потрошња домаћег пива повећа за 10% годишње, у 2013. се може очекивати додатних 2,5 мил КМ прихода од акциза на пиво, а у 2014. 5,5 мил КМ. Наплата у наредним годинама зависи од пројектованог раста потрошње (ДЕП).

ПРОЈЕКЦИЈЕ ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА (2013-2016), АПРИЛ 2013**ПРОГРАМСКИ СЦЕНАРИО**

Врста прихода (нето)	у мил КМ						стопа раста			
	2012	2013	2014	2015	2016		2013	2014	2015	2016
ПДВ	3.162,8	3.207,3	3.275,3	3.393,2	3.532,0		1,4%	2,1%	3,6%	4,1%
Акцизе	1.299,2	1.299,8	1.316,6	1.341,5	1.376,1		0,0%	1,3%	1,9%	2,6%
Царине	223,5	225,7	265,1	285,6	313,7		1,0%	17,5%	7,7%	9,8%
Путарина	285,7	277,7	275,3	282,4	301,9		-2,8%	-0,9%	2,6%	6,9%
Остало	18,2	19,7	20,0	20,4	20,7		8,4%	1,7%	1,7%	1,7%
УКУПНО	4.989,4	5.030,2	5.152,3	5.323,1	5.544,4		0,8%	2,4%	3,3%	4,2%
Путарина (0,10 КМ/л)	-114,3	-111,1	-110,1	-113,0	-120,8		-2,8%	-0,9%	2,6%	6,9%
СРЕДСТВА ЗА РАСПОДЈЕЛУ	4.875,1	4.919,1	5.042,2	5.210,1	5.423,6		0,9%	2,5%	3,3%	4,1%

Табела 7.

Постојећи модел опорезивања дуванских прерађевина са фискалним посљедицама у БиХ и одабраним земљама Европе

(Аутор: Александар Ескић)

Увод

Производња, промет и потрошња различитих дуванских прерађевина утиче на добробит, како појединца, тако и цијелог друштва. Чињеница да се само вриједност легалног тржишта цигарета у посљедњој фази репродуктивног циклуса кретала око 1,2 милијарде КМ посљедњих неколико година довољно говори у прилог томе. То практично значи да је сваки становник Босне и Херцеговине током 2012. године просјечно² издвојио око 310 КМ у ову сврху. Овај показатељ се повећао за 41% у односу на 2008. годину тј. за 90 КМ у апсолутном износу. Истовремено, приходи од акциза на цигарете су се повећали за 108%. Ако томе додамо и приход од ПДВ-а обрачунаога на промет дуванских прерађевина, овај показатељ постаје још значајнији.

Два фактора су од кључне важности за овакав развој; један је склоност потрошача ка потрошњи првенствено цигарета и њихова спремност да издвоје сваке године све већу суму новца како би подмирили потребу за пушењем, а други је свакако доношење Закона о акцизама БиХ половином 2009. године када је дефинисан динамички модел висине акцизног оптерећења на цигарете. Како се посебна обавеза повећавала за 0,15 КМ сваке године тако је и расла просјечна пондерисана малопродајна цијена цигарета за око 0,35 КМ што значи да је дуванска индустрија у потпуности преваљивала износ увећане акцизне обавезе на купце. Свакако, потребно је нагласити да су се актери дуванске индустрије различито понашали у различитим временским периодима. У одређеним моментима поједини актери су преузимали један дио новог акцизног оптерећења на себе, док су већ у наредном периоду повећавали малопродајне цијене изнад увећања акцизне тј. укупне пореске обавезе на цигарете. Примјетно је да су неки чак снижавали малопродајне цијене својих производа и тиме постајали цјеновно конкуретнији свјесно умањујући приносну маржу из које се једино генерише профит. Одређивање цјеновне стратегије и дефинисање канала дистрибуције је постало право бојно боље које је производ интерних фактора, дугорочне визије развоја тржишта, као и процјене понашања конкуренције у свијетлу екстерних фактора, првенствено оличених у дијелу пореског и царинског третмана дувана и дуванских прерађевина, као и процјене понашања крајњих потрошача спрам понуђеног.

Ако се циљеви политике пореског третмана дувана и дуванских прерађевина у моменту њеног редизајна могу сажети у смањењу количине потрошње што води ка унапрјеђењу нивоа јавног здравља и повећању прихода од акциза и ПДВ-а на ову врсту роба, онда се може утврдити да су циљеви постигнути. Из расположивих података се види да је потрошња цигарета константно падала по просјечној стопи од 6,6% за период 2008 – 2012. година. У истом периоду, само приходи од акциза су просјечно расли за 27% годишње. Потрошачи тј. купци су, у посматраном раздобљу, показали висок ниво неосјетљивости на константна повећања малопродајних цијена што је држави доносило стабилан раст прихода по овом основу тако да су приходи по основу акциза и ПДВ-а на цигарете прешле ниво од 900 милиона КМ у претходној календарској години. Истовремено, било је примјетно да је темпо раста ових прихода постајао све спорији.

Током посљедњих годину дана се могу чути све чешћи апели актера дуванске индустрије на испољене негативне тенденције на тржишту дуванских прерађевина, док разлога за потпуно

² Податак о броју становника представља процјену Агенције за статистику БиХ од 30.06.2011. године
Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

задовољство, чини се, имају једино они који су се у међувремену успјели ријешити све купље пушачке навике.

Најновија дешавања на тржишту дуванских прерађевина

Тржиште дуванских прерађевина, поред законодавног оквира, у доброј мјери зависи од укупних економских кретања такође. Према званичним подацима, током претходних година економија Босне и Херцеговине је реално расла по скромним стопама достижући 2,0%³ у 2011. години да би потом пала за 0,2%⁴ у 2012. години. Према процјенама Централне банке БиХ, реални БДП је пао за 0,5% током 2012. године у поређењу са позитивним растом од 1% годину дана раније⁵. У сваком случају, евидентна су негативна кретања у погледу висине БДП-а у 2012. години. Друга половина године је пресудно утицала на овакав исход. Према истом извјештају, просјечна бруто плата прилагођена за износ инфлације је пала за 0,5% у поређењу са растом од 0,7% у години раније. У протеклих годину дана дошло је до истовременог раста незапослености као и пада запослености што је свакако негативно утицало на просјечан ниво расположивог дохотка за подмирење потреба становништва. Подаци за први квартал не доносе ништа добро што се у потпуности одразило и на тржиште дуванских производа.

Ако се упореди однос потребног издвајања за куповину једне кутије цигарета дневно по просјечној малопродајној цијени у 2008. години са истим показатељем за први квартал 2013. године, може се видјети да се овај показатељ удвостручио тј. порастао је са нивоа од око 6% и достигао скоро 12%. То практично значи да је потребно издвојити скоро 1/8 просјечне плате за куповину једне кутије цигарета дневно по просјечној малопродајној цијени. Ако томе додамо и смањен ниво исплаћених плата усљед пораста незапослености тј. пада запослености, онда и не чуди тако оштар пад потрошње цигарета мјерен бројем издатих пореских маркица за њихово обиљежавање. Тај пад је износио скоро 12% само у 2012. години док је годину дана раније број издатих маркица био мањи за 8% у односу на 2010. годину.

То би могло навести на закључак да је за исти износ дошло до пада укупне потрошње дувана и дуванских прерађевина што баш и није тачно. Разлику у потрошњи од око 11.000 тона дувана⁶ у 2008. години и потрошње од око 8.250 тона дувана само у виду цигарета у 2012. години је дијелом надомјестио фино резани дуван који се прометовао на легалном, али и нелегалном тржишту. Евидентан је раст потрошње фино резаног дувана у другој половини 2012. године који је кулминирао током првог квартала 2013. године. Само број издатих маркица за обиљежавање фино резаног дувана у првом кварталу текуће године је већи за 10% у односу на укупан број издатих маркица током цијеле 2012. године.

Крајњи резултат промјене свих фактора за период 2008 – 2013. година се најбоље види на Графикону 1. На њему је представљена дистрибуција цигарета по цјеновним групама гдје се јасно види изражено помјерање у десно при чему у потпуности ишчезавају цјеновне групе на лијевој страни графикана. Истовремено, број издатих маркица временом опада тако да се количина маркица по цјеновним групама креће у распону између 50 и 100 милиона комада.

³ Агенција за статистику БиХ (www.bhas.ba)

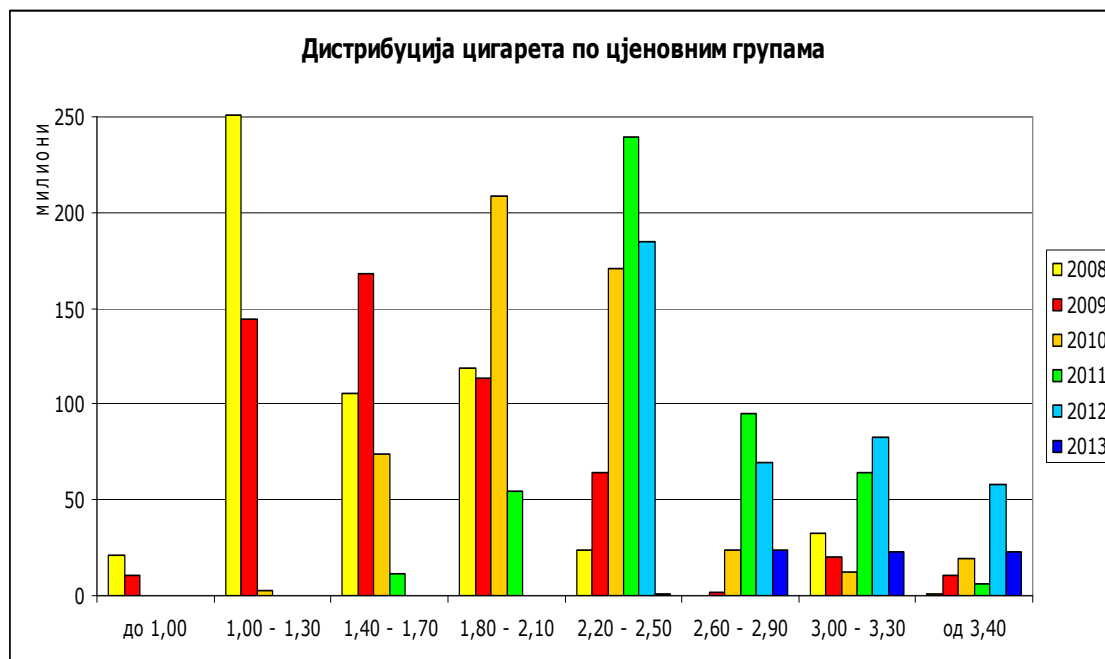
⁴ Макроекономске пројекције 2014 – 2016; Дирекција за економско планирање БиХ; март 2013. године

⁵ EU Candidate and Pre-Accession Countries – Q1 2013; European Commission, April 2013

⁶ Ако претпоставимо да 1000 цигарета садржи 1кг дувана

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Графикон 1. Преглед дистрибуције цигарета по цјеновним групама за период 2008 – 2013. година.

Извор: подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ

Истовремено, увоз робе која је класификована према важећој Царинској тарифи БиХ као цигарет папир у облику књижица или цјевчица је порастао за преко 3 пута у 2012. години тако да и овај податак указује на енормно повећање употребе фино резаног дувана који замјењује потрошњу цигарета као скупљег супститута.

Разлог томе треба потражити првенствено у различитом пореском третману фино резаног дувана у односу на цигарете према важећим законским прописима. Наиме, на цигарете се обрачунава *ad-valorem* акцизна обавеза у висини од 42% малопродајне цијене, као и посебна акциза која се сваке године увећава за минимално 0,15 КМ по кутији цигарета и у 2013. години износи 0,75 КМ за паковање од 20 цигарета, док се на фино резани дуван обрачунава само *ad-valorem* акцизна обавеза од 42% на малопродајну цијену. На тај начин се може закључити да се јаз у висини акцизног оптерећења између цигарета и фино резаног дувана повећава сваке године. Исто тако, акцизни обвезници који се баве прометом дувана и дуванских прерађевина одређују различите малопродајне цијене за паковања исте масе фино резаног дувана, као и обрнуто, одређују исте малопродајне цијене за паковања различите масе фино резаног дувана. Управо због тога је веома тешко одредити колико је потрошња ове врсте робе надомјестила пад у укупној потрошњи дувана, а колико потенцијално отпада на нелегалну производњу, промет и употребу дувана.

Једно је сигурно, пад у потрошњи дувана свакако није толики колико износи пад у потрошњи цигарета. За претпоставити је да су само поврмени пушачи смањили потрошњу цигарета, док су се они са мањим нивоом дохотка преорјентисали на јефтинији супститут тј. на фино резани дуван. Ако се паковање од 200 грама фино резаног дувана може набавити за сса 10 КМ на легалном тржишту од чега се може направити најмање 200 цигарета, и ако томе додамо трошак од сса 5 КМ за цигарет папир у облику цјевчица, као и остали прибор потребан за припрему овог дувана за пушење, можемо закључити да обрачуната акцизна обавеза износи 4,2 КМ. Ако претпоставимо да 10 кутија цигарета садржи исту масу дувана, обрачуната акцизна обавеза за просјечну малопродајну цијену цигарета би износила 21 КМ

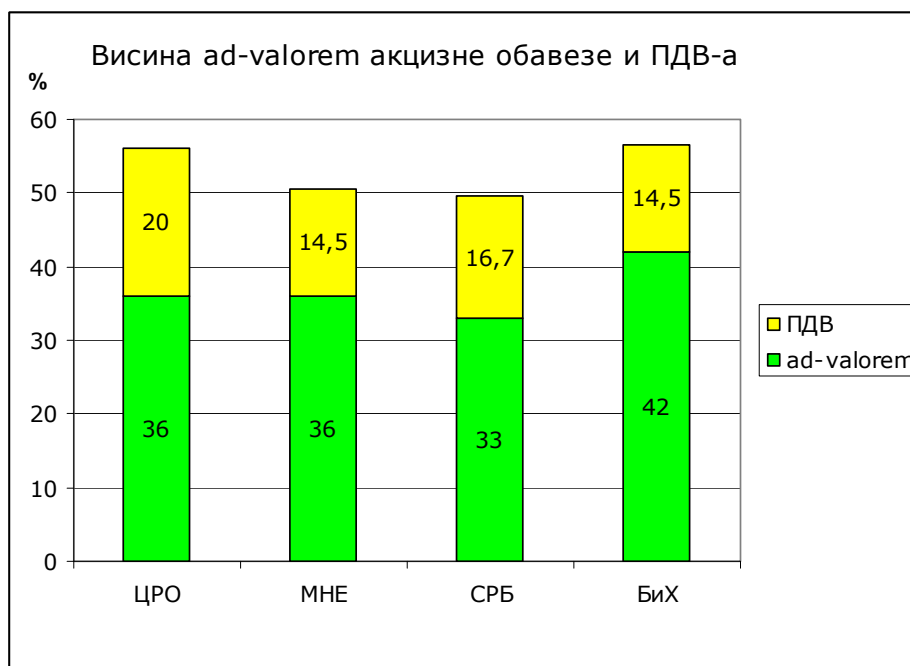
тј. 5 пута више него за фино резани дуван. То заправо постаје једини мотив, цјеновно узрокован мотив потрошача за промјеном фокуса од цигарета ка фино резаном дувану.

На овај начин се дерогирају позитивни ефекти на унапрјеђење општег нивоа јавног здравља на који утиче потрошња и квалитет дувана посебно ако се томе придода и дуван који се прометује на нелегалном тржишту чији квалитет не подлијеже контроли. Исто тако, и фискални приходи од опорезивања дуванских прерађевина постају нижи са растом потрошње фино резаног дувана. Све ово утиче и на легитимну дуванску индустрију која се састоји и од регистрованих произвођача и прерађивача дувана који трпе велике штете усљед повећања обима црног тржишта. Истовремено, посебно забрињава гдје завршавају приходи од нелегалне производње дувана, у какву сврху се троше и какве све посљедице могу имати по стабилност привредног, али и сигурносног система Босне и Херцеговине. При томе, не треба изгубити из вида колики су трошкови поновног успостављања претходно достигнутог степена стабилности и сигурности, као и изгубљеног повјерења грађана и међународне заједнице. Ово свакако представља велики проблем и озбиљну пријетњу којој је потребно посветити далеко више пажње и ефикасним, интервентним мјерама зауставити негативне тенденције које се везују за тржиште дуванским производима.

Упоредни преглед акцизне политике и њених ефеката у земљама Европе

На почетку овог одјелјка потребно је истакнути да се под појмом 'земље Европе' сматрају земље окружења које још нису постале чланице Европске уније (у даљњем тексту: ЕУ) попут Србије, Црне Горе и Хрватске (која постаје пуноправна чланица ЕУ од 01.07.2013. године), као и посматране земље чланице ЕУ. Оно што је заједничко за све њих је да су интензивно прилагођавале своје законодавство у погледу акцизног третмана дуванских прерађевина индивидуално постављеним циљевима као и прописаним минималним стандардима у овој области на нивоу ЕУ.

Графикон 2. Упоредни преглед висине ad-valorem акцизне обавезе и прерачунате стопе ПДВ-а на дан 01.01.2013. године

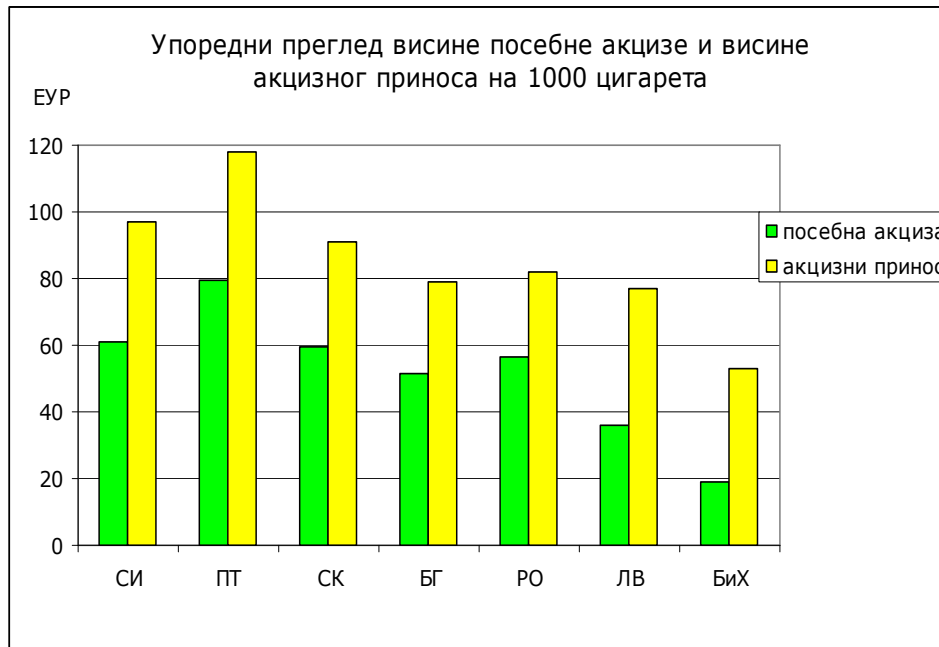
Извор: важећи закони о акцизама у посматраним земљама
 ЦРО – Хрватска, МНЕ – Црна Гора, СРБ – Србија, БиХ – Босна и Херцеговина

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
 Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Основна разлика између БиХ и посматраних земаља је у висини посебне акцизе на цигарете. У Хрватској ова обавеза износи око 1,00 КМ по паковању цигарета. Минимална акцизна обавеза износи око 130 КМ на 1000 цигарета, што је за 41% више у односу на актуелну минималну акцизу у БиХ. Битна одлика прописа који одређује акцизни третман цигарета у Хрватској је и тај што је делегирао овлаштења Влади да сваке године утврђује и, по потреби, прилагођава износ посебне и *ad-valorem* акцизне обавезе на основу просјечне пондерисане малопродајне цијене.

Према важећој европској директиви⁷ која се односи на структуру и стопе акцизне обавезе које се примјењују на дуванске прерађевине, структура акцизне обавезе мора укључити, поред посебне акцизне обавезе која се обрачунава по јединици производа, и пропорционалну обавезу која се обрачунава на малопродајну цијену која садржи све порезе. Порез на промет цигарета има исти ефекат као и *ad-valorem* акцизна обавеза и ова чињеница се мора узети у обзир када се успоставља однос између посебне акцизне обавезе и укупног пореског оптерећења. У циљу исправног функционисања унутрашњег тржишта, препоручује се обавезно успостављање минималне акцизне обавезе за све категорије дуванских прерађевина. Већ овдје је примјетно да важећи законски оквир у Босни и Херцеговини нема успостављену минималну акцизну обавезу на фино резани дуван, као другу, најзаступљенију категорију дуванских прерађевина у структури потрошње. Што се тиче малопродајних цијена и нивоа акцизног оптерећења, посебно за цигарете и фино резани дуван, примјетне су значајне разлике између земаља чланица што може да угрози активности на унутрашњем тржишту. Одређен степен конвергенције између нивоа пореског оптерећења у земљама чланицама требало би да утиче на смањење превара и кријумчарења унутар ЕУ.

Графикон 3. Упоредни преглед висине посебне акцизе и висине акцизног приноса на 1000 цигарета на дан 01.01.2013. године

Извор: Excise Duty Table (Part III); DG for Customs and Taxation; January 2013
 СИ – Словенија, ПТ – Португал, СК – Словачка, БГ – Бугарска
 РО – Румунија, ЛВ – Латвија, БиХ – Босна и Херцеговина

⁷ Council Directive 2011/64/EU; Official Journal of the European Union L 176/24; published on July 7, 2011
 Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
 Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Стога је потребно допунити прву реченицу у овом чланку и то тако да законодавни оквир једне земље који регулише производњу, промет и потрошњу дуванских производа додатно врши утицај и преко својих граница. Стога је одговорност сваке владе да дизајнира своју легислативу узимајући у обзир постојеће моделе и најављене трендове опорезивања у земљама окружења као и на нивоу ЕУ.

На Графикону 3 се јасно види да је посебна акциза у Босни и Херцеговини, и након 5 узастопних повећања, дупло мања од висине исте врсте акцизе у Латвији која има најмању посебну акцизу од посматраних земаља ЕУ. Исто тако, висина акцизног приноса по паковању цигарета је највиша у Португалу, потом слиједи Словенија, и на крају се налази Босна и Херцеговина са висином од око 2,10 КМ.

По свему судећи, земље чланице ЕУ су прошле пут којим се креће Босна и Херцеговина. У многим од њих је дошло да оштрог пада броја издатих маркица за цигарете као што се јасно види и Табели 1. Посматрано на нивоу цијеле ЕУ, број издатих маркица је опао за 18% у периоду од 2007. до 2011. године. У неким земљама овај пад је био знатно оштрији тако да је број издатих у Латвији пао за 61,2% док је у Бугарској скоро преполовљен у истом периоду.

Табела 1. Преглед броја издатих маркица за обиљежавање цигарета по одабраним земљама чланицама ЕУ

	2007	2011
Португал	640.000.000	600.000.000
Бугарска	1.000.000.000	540.000.000
Румунија	1.900.000.000	1.250.000.000
Латвија	240.000.000	95.000.000

Напомена: Број маркица је заокружен ради лакшег учачавања испољених тенденција
Извор: Releases for consumption of cigarettes; DG for Customs and Taxation; July 2012

Ако посматрамо однос масе фино резаног дувана и масе цигарета видимо да се тај однос помјерио са 10% у 2007. години на 15% у 2011. години у корист фино резаног дувана. Различите земље су примјениле различите мјере у циљу стабилизације тржишта дуванских производа, као и очувања нивоа прихода у мјери у којој је то било могуће. Поред мјера фискалне политике, земље чланице ЕУ непрестано воде битку са нелегалном производњом и продајом дуванских прерађевина.

Закључак

Подаци за Босну и Херцеговину о броју издатих маркица за обиљежавање цигарета и фино резаног дувана из првог квартала 2013. године указују на још израженији наставак претходно испољеног негативног тренда. Цјеновна еластичност потражње се приближила вриједности 1⁸ што значи да купци скоро пропорционално реагују на сваку промјену цијена са тенденцијом раста уколико остали фактори остану непромијењени. То је свакако нашло свој одраз и на висину прикупљених прихода. Потрошња фино резаног дувана почиње нагло да расте у текућој години, али тај раст не прати и пораст укупно прикупљене акцизе на дуванске прерађевине с обзиром на све већу разлику између висине акцизне обавезе на цигарете и фино резани дуван. Тиме се додатно стимулише потрошња фино резаног дувана на рачун цигарета. Ако томе додамо и појаве из домена нелегалне производње и промета дувана, онда овај проблем постаје још значајнији и захтијева хитан, координисан одговор надлежних институција на свим нивоима власти које су одговорне за производњу, промет и пореску регулацију потрошње дувана и дуванских прерађевина. Штета коју трпи, ионако

⁸ Еластичност израчуната према методу средине за први квартал 2013. године износи 0,96

исцрпљена легитимна дуванска индустрија може оставити трајне посљедице на њену профитабилност и угрозити њен будући развој.

Једна од мјера је да се концепт најпопуларније малопродајне цијене цигарета замијени просјечном пондерисаном малопродајном цијеном чиме би одређивање минималне акцизе добило више на значају. Даље, утврђивање минималне акцизне обавезе у апсолутном износу како на цигарете тако и на фино резани дуван би био корак напријед чиме би се политика опорезивања дуванских производа приближила важећој пракси у посматраним земљама. Само у Хрватској износ акцизне обавезе на фино резани дуван износи 95 КМ/кг. Овако постављена акцизна обавеза се може комбиновати и са *ad-valorem* акцизном обавезом како би се дестимулисала цјеновно узрокована повећана потражња за овом категоријом дуванских производа. Исто тако, минимална акцизна обавеза на фино резани дуван се може ставити у директну везу са минималном акцизном обавезом на цигарете чиме би се полакао затварао јаз између постојећег и будућег акцизног оптерећења цигарета и фино резаног дувана.

Питање квалитета статистичких података о потрошњи фино резаног дувана је од велике важности, а не захтијева значајна финансијска улагања. Ово тим прије што је Босна и Херцеговина, као потписница Оквирне конвенције о промету дуванских прерађевина, преузела и обавезе да омогући да се помогне у утврђивању тачке разликовања и прати, документује и контролишекретање дуванских производа и њихов законски статус. Према овој Конвенцији, земље потписнице су дужне да прате и прикупљају податке о прекограничној трговини дуванским производима, укључујући и незакониту трговину, те врше размјену података на нивоу царинских, пореских и других надлежних органа, као и да спроводе и поштравају законске прописе уз одговарајуће казне и правне лијекове усмјерене против незаконите трговине дуванским производима, укључујући кривотворене и шверцоване цигарете.

Још једна од непознаница, а која би могла имати значајне реперкусије на тржиште цигарета у БиХ, је улазак Хрватске у ЕУ половином године и посљедице које ће имати тај догађај на тржиште цигарета у БиХ. Могући су различити сценарији, али ће потрошачи дати своју коначну ријеч. Ово посебно долази до изражаја у времену изузетне осјетљивости потрошача на сваку промјену малопродајне цијене.

Консолидовани извјештаји

(припремила: Александра Регоје)

Табела 1. (Консолидовани извјештај: ЈР, Институције БиХ, ентитети)

Прелиминарни консолидовани извјештај укључује:

- приходе од индиректних пореза које прикупља Управа за индиректно опорезивање на Јединствени рачун,
- трансфере са Јединственог рачуна УИО,
- приходе и расходе буџета институција Босне и Херцеговине,
- приходе и расходе буџета Федерације БиХ,
- приходе и расходе буџета Републике Српске*

Извјештај не укључује неусклађене приходе прикупљене на ЈР УИО.

Табеле 2 и 5 (Консолидовани извјештаји: Општа влада)

Прелиминарни консолидовани извјештај укључује:

- приходе и расходе буџета институција БиХ,
- приходе и расходе буџета ФБиХ, кантона, општина** и фондова у ФБиХ,
- приходе и расходе буџета РС*, општина и фондова у РС,
- приходе и расходе буџета БД и фондова у БД.

Табеле 3 и 6 (Консолидовани извјештаји: Централна влада)

Прелиминарни консолидовани извјештај укључује:

- приходе и расходе буџета институција БиХ,
- приходе и расходе буџета ФБиХ и кантона,
- приходе и расходе буџета РС*,
- приходе и расходе буџета БД.

Табела 4 и 7 (Консолидовани извјештаји: БиХ институције, ентитети и БД)

Прелиминарни консолидовани извјештај укључује:

- приходе и расходе буџета институција БиХ,
- приходе и расходе буџета ФБиХ,
- приходе и расходе буџета РС*,
- приходе и расходе буџета БД.

*Обухваћено: (А) буџет Републике и ванбуџетска средства евидентирана у Главној књизи трезора РС, (Б) укупно ино-задужење за пројекте који се реализују преко општина и предузећа, (Ц) податке корисника буџета Републике који имају властите банковне рачуне (укључујући и неке јединице за имплементацију ино-пројеката формиране при министарствима).

** У извјештају за 2013. годину су процијењени подаци за Град Мостар од стране ФМФ

Прелиминарни извјештај: БИХ Институције, ентитети и ЈР - 2013

	I	II	III	Укупно
Укупни приходи	434,7	382,4	442,9	1.260,0
Порези	409,4	348,7	402,9	1.160,9
Директни порези	22,7	29,7	53,5	105,9
Порези на доходак и добит	22,0	29,0	52,5	103,5
Порез на имовину	0,7	0,8	0,9	2,3
Индиректни порези (нето)	386,7	318,9	349,4	1.054,9
ПДВ	240,7	210,2	227,6	678,5
Акцизе	112,0	76,4	82,4	270,9
Путарина	20,3	16,8	18,9	55,9
Царине	12,6	14,5	18,9	45,9
Остали индиректни порези	1,0	1,0	1,7	3,7
Остали порези	0,1	0,0	0,1	0,2
Доприноси за социјално осигурање	0,0	0,0	0,0	0,0
Грантови од страних влада и међународних организација	1,4	0,7	1,8	3,9
Непорески приходи	23,9	33,0	38,2	95,1
Трансфери од осталих буџетских јединица	0,0	0,0	0,0	0,1
Укупни расходи	411,9	400,9	412,2	1.225,0
Текући расходи	407,5	397,9	404,8	1.210,3
Бруто плате и накнаде запослених	123,1	124,7	126,4	374,1
Издаци за материјал и услуге	14,6	24,1	28,3	67,0
Дознаке на име социјалне заштите	52,6	54,4	53,4	160,4
Издаци за камате	4,2	7,1	19,0	30,3
Издаци по основу камата у иностранству	2,3	5,6	10,2	18,0
Издаци по основу камата у земљи	2,0	1,6	8,8	12,3
Субвенције	2,2	2,4	6,0	10,6
Донације	0,0	0,0	0,0	0,0
Трансфери другим буџетским јединицама	40,3	42,2	41,5	124,0
Трансфери са ЈР (БД, кантони, општине, фондови, дир. за ц.)	165,4	134,5	121,7	421,6
Други расходи	5,1	8,6	8,5	22,2
Нето издаци за нефинансијску имовину	4,4	3,0	7,4	14,8
Издаци за нефинансијску имовину	4,6	3,3	8,1	16,0
Примици од нефинансијске имовине	0,2	0,2	0,7	1,2
Бруто/Нето оперативни биланс (приходи минус текући расходи)	27,1	-15,5	38,1	49,7
Нето позајмљивање/задуживање (укупни приходи минус укупни расходи)	22,8	-18,5	30,7	34,9
Нето финансирање = (Минус) Нето позајмљивање/задуживање	-22,8	18,5	-30,7	-34,9

Табела 1

Прелиминарни извјештај: Општа влада - 2013

	Q1
Укупни приходи	2.456,7
Порези	1.258,5
Директни порези	235,9
Порези на доходак и добит	205,9
Порези на плату и радну снагу	3,9
Порез на имовину	26,0
Индијектни порези	1.011,7
Остали порези	10,9
Доприноси за социјално осигурање	930,6
Грантови од страних влада и међународних организација	6,3
Непорески приходи	258,3
Трансфери од осталих буџетских јединица	2,9
Укупни расходи	2.470,9
Текући расходи	2.431,8
Бруто плате и накнаде запослених	785,8
Издаци за материјал и услуге	443,9
Дознаке на име социјалне заштите	1.053,2
Издаци за камате	37,5
Издаци по основу камата у иностранству	19,1
Издаци по основу камата у земљи	18,4
Субвенције	32,3
Донације	0,9
Трансфери другим буџетским јединицама	7,6
Други расходи	70,5
Нето издаци за нефинансијску имовину	39,2
Издаци за нефинансијску имовину	44,7
Примици од нефинансијске имовине	5,5
Бруто/Нето оперативни биланс (приходи минус текући расходи)	24,9
Нето позајмљивање/задуживање (укупни приходи минус укупни расходи)	-14,2
Нето финансирање = (Минус) Нето позајмљивање/задуживање	14,2

Табела 2

Напомена: У извјештају су процијењени подаци за Град Мостар од стране ФМФ

Прелиминарни извјештај: Централна влада - 2013

	Q1
Укупни приходи	1.266,4
Порези	1.113,5
Директни порези	187,9
Порези на доходак и добит	177,9
Порези на плату и радну снагу	3,5
Порез на имовину	6,5
Индијектни порези	915,0
Остали порези	10,6
Доприноси за социјално осигурање	0,0
Грантови од страних влада и међународних организација	5,0
Непорески приходи	146,1
Трансфери од осталих буџетских јединица	1,8
Укупни расходи	1.229,9
Текући расходи	1.212,6
Бруто плате и накнаде запослених	667,2
Издаци за материјал и услуге	106,0
Дознаке на име социјалне заштите	208,9
Издаци за камате	32,1
Издаци по основу камата у иностранству	18,5
Издаци по основу камата у земљи	13,6
Субвенције	21,6
Донације	0,2
Трансфери другим буџетским јединицама	132,5
Други расходи	44,1
Нето издаци за нефинансијску имовину	17,3
Издаци за нефинансијску имовину	18,5
Примици од нефинансијске имовине	1,2
Бруто/Нето оперативни биланс (приходи минус текући расходи)	53,8
Нето позајмљивање/задуживање (укупни приходи минус укупни расходи)	36,5
Нето финансирање = (Минус) Нето позајмљивање/задуживање	-36,5

Табела 3

Прелиминарни извјештај: БиХ институције, ентитети, БД - 2013

	Q1
Укупни приходи	875,6
Порези	771,1
Директни порези	111,9
Порези на доходак и добит	107,4
Порези на плату и радну снагу	1,9
Порез на имовину	2,5
Индијектни порези	658,9
Остали порези	0,4
Доприноси за социјално осигурање	0,0
Грантови од страних влада и међународних организација	3,9
Непорески приходи	99,5
Трансфери од осталих буџетских јединица	1,2
Укупни расходи	836,6
Текући расходи	821,9
Бруто плате и накнаде запослених	395,0
Издаци за материјал и услуге	71,7
Дознаке на име социјалне заштите	165,9
Издаци за камате	30,4
Издаци по основу камата у иностранству	18,0
Издаци по основу камата у земљи	12,4
Субвенције	12,3
Донације	0,2
Трансфери другим буџетским јединицама	124,0
Други расходи	22,2
Нето издаци за нефинансијску имовину	14,8
Издаци за нефинансијску имовину	16,0
Примици од нефинансијске имовине	1,2
Бруто/Нето оперативни биланс (приходи минус текући расходи)	53,7
Нето позајмљивање/задуживање (укупни приходи минус укупни расходи)	39,0
Нето финансирање = (Минус) Нето позајмљивање/задуживање	-39,0

Табела 4

Прелиминарни извјештај: Општа влада – 2012

	Q1	Q2	Q3	Q4	Укупно
Укупни приходи	2.507,7	2.823,1	2.878,9	2.995,9	11.205,6
Порези	1.271,3	1.435,8	1.537,9	1.506,3	5.751,2
Директни порези	233,2	242,4	210,6	232,1	918,2
Порези на доходак и добит	208,1	215,6	184,5	201,7	809,8
Порези на плату и радну снагу	2,6	5,3	3,5	6,0	17,3
Порез на имовину	22,5	21,6	22,6	24,4	91,1
Индиректни порези	1.036,0	1.191,7	1.325,3	1.268,3	4.821,2
Остали порези	2,1	1,7	2,1	6,0	11,9
Доприноси за социјално осигурање	931,3	1.020,6	1.001,0	1.091,6	4.044,4
Грантови од страних влада и међун. орг.	5,2	11,0	8,2	14,1	38,5
Непорески приходи	299,0	354,3	327,5	377,4	1.358,2
Трансфери од осталих буџетских јединица	1,0	1,5	4,3	6,5	13,2
Укупни расходи	2.522,8	2.741,5	2.861,4	3.364,4	11.490,1
Текући расходи	2.469,7	2.655,8	2.733,4	3.173,8	11.032,6
Бруто плате и накнаде запослених	801,2	808,0	802,2	848,1	3.259,4
Издаци за материјал и услуге	432,8	503,7	474,4	622,9	2.033,7
Дознаке на име социјалне заштите	1.043,5	1.066,7	1.108,4	1.162,9	4.381,6
Издаци за камате	37,0	59,7	38,8	55,7	191,1
Издаци по основу камата у иностр.	19,3	39,5	20,4	35,7	114,9
Издаци по основу камата у земљи	17,7	20,2	18,5	20,0	76,3
Субвенције	49,3	65,8	123,7	146,9	385,7
Донације	0,3	3,2	8,2	1,5	13,2
Трансфери другим буџетским јединицама	24,8	47,3	45,3	106,2	223,6
Други расходи	80,7	101,4	132,5	229,6	544,2
Нето издаци за нефинансијску имовину	53,2	85,7	128,0	190,6	457,5
Издаци за нефинансијску имовину	60,9	94,0	136,8	205,7	497,4
Примици од нефинансијске имовине	7,7	8,3	8,8	15,1	39,9
Бруто/Нето оперативни биланс	38,1	167,3	145,5	-177,9	173,0
Нето позајмљивање/задуживање	-15,1	81,7	17,5	-368,5	-284,4
Нето финансирање	15,1	-81,7	-17,5	368,5	284,4

Табела 5

Прелиминарни извјештај: Централна влада - 2012

	Q1	Q2	Q3	Q4	Укупно
Укупни приходи	1.326,4	1.534,2	1.591,1	1.582,2	6.033,9
Порези	1.122,0	1.274,1	1.354,9	1.334,3	5.085,3
Директни порези	189,1	194,6	164,8	179,5	727,9
Порези на доходак и добит	180,1	184,6	155,9	169,3	689,9
Порези на плату и радну снагу	2,4	4,5	3,3	5,0	15,2
Порез на имовину	6,6	5,5	5,5	5,2	22,8
Индириктни порези	931,4	1.078,3	1.188,5	1.149,3	4.347,5
Остали порези	1,5	1,3	1,6	5,5	9,9
Доприноси за социјално осигурање	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Грантови од страних влада и међун. орг.	3,7	9,3	3,6	12,8	29,3
Непорески приходи	200,3	250,3	231,3	231,4	913,3
Трансфери од осталих буџетских јединица	0,4	0,5	1,4	3,7	5,9
Укупни расходи	1.242,6	1.417,4	1.505,4	1.949,1	6.114,5
Текући расходи	1.226,3	1.378,3	1.459,2	1.844,3	5.908,0
Бруто плате и накнаде запослених	684,0	683,2	680,1	717,0	2.764,3
Издаци за материјал и услуге	98,1	144,9	135,1	242,0	620,1
Дознаке на име социјалне заштите	217,2	216,3	237,6	303,4	974,6
Издаци за камате	31,6	52,0	32,1	49,6	165,3
Издаци по основу камата у иностр.	18,8	38,6	19,7	34,5	111,5
Издаци по основу камата у земљи	12,8	13,4	12,4	15,1	53,8
Субвенције	27,0	46,8	98,4	151,8	324,1
Донације	0,0	2,1	5,8	1,0	8,9
Трансфери другим буџетским јединицама	127,8	160,5	185,4	194,6	668,2
Други расходи	40,5	72,5	84,7	184,8	382,5
Нето издаци за нефинансијску имовину	16,3	39,1	46,2	104,8	206,5
Издаци за нефинансијску имовину	17,9	42,1	48,5	117,2	225,7
Примици од нефинансијске имовине	1,5	3,0	2,3	12,4	19,2
Бруто/Нето оперативни биланс	100,2	156,0	131,9	-262,1	125,9
Нето позајмљивање/задуживање	83,9	116,8	85,7	-367,0	-80,6
Нето финансирање	-83,9	-116,8	-85,7	367,0	80,6

Табела 6

Прелиминарни извјештај: БиХ институције, ентитети, БД – 2012

	Q1	Q2	Q3	Q4	Укупно
Укупни приходи	930,4	1.091,4	1.108,4	1.155,2	4.285,3
Порези	766,0	882,3	928,7	953,9	3.530,9
Директни порези	113,9	109,0	91,7	100,1	414,7
Порези на доходак и добит	110,1	103,8	86,0	94,2	394,1
Порези на плату и радну снагу	1,5	2,2	2,2	2,5	8,4
Порез на имовину	2,4	3,0	3,5	3,4	12,2
Индицирени порези	651,3	772,5	836,2	850,8	3.110,8
Остали порези	0,7	0,7	0,8	3,0	5,3
Доприноси за социјално осигурање	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Грантови од страних влада и међун. орг.	3,5	8,6	3,7	12,4	28,3
Непорески приходи	160,9	199,4	175,5	188,0	723,8
Трансфери од осталих буџетских јединица	0,0	1,1	0,4	0,9	2,4
Укупни расходи	832,5	964,7	1.044,4	1.381,6	4.223,2
Текући расходи	819,7	933,0	1.007,8	1.298,8	4.059,2
Бруто плате и накнаде запослених	414,6	412,1	409,9	419,7	1.656,3
Издаци за материјал и услуге	60,3	96,7	95,6	170,5	423,0
Дознаке на име социјалне заштите	174,1	163,4	184,3	235,2	757,0
Издаци за камате	30,1	50,5	32,0	47,9	160,5
Издаци по основу камата у иностр.	18,3	37,8	19,2	33,9	109,1
Издаци по основу камата у земљи	11,9	12,7	12,8	14,1	51,4
Субвенције	9,2	29,5	78,1	123,1	240,0
Донације	0,0	2,1	5,8	1,0	8,9
Трансфери другим буџетским јединицама	120,8	150,1	169,0	181,8	621,8
Други расходи	10,6	28,5	33,2	119,5	191,9
Нето издаци за нефинансијску имовину	12,9	31,7	36,6	82,8	163,9
Издаци за нефинансијску имовину	13,9	34,1	38,1	94,3	180,3
Примици од нефинансијске имовине	1,0	2,4	1,4	11,5	16,3
Бруто/Нето оперативни биланс	110,7	158,4	100,6	-143,6	226,1
Нето позајмљивање/задуживање	97,9	126,7	63,9	-226,4	62,1
Нето финансирање	-97,9	-126,7	-63,9	226,4	-62,1

Табела 7